

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Γ' ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: 4

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ο Γιώργος Χατζηβασιλείου έχει διδακτορικό στη Φιλοσοφία της Τεχνολογίας. Παράλληλα, είναι συγγραφέας, δημοσιογράφος και δημιουργός ντοκιμαντέρ. Στα έργα του μεταφέρει ιδέες φιλοσοφίας, τεχνολογίας και πολιτικής σε κείμενα και φιλμ.

Ο λόγος της τεχνητής νοημοσύνης

Ο λόγος της τεχνητής νοημοσύνης (TN) στηρίζει ήδη πλήθος επιλογών: από τις πλέον «επουσιώδεις», όπως οι επιλογές για ταινίες ή μουσική που μας προτείνουν το Netflix ή το YouTube, έως τις πλέον κρίσιμες, όπως οι ιατρικές ή πολιτικές επιλογές που μας προτείνουν φορείς TN για τη διαχείριση μιας πανδημίας (π.χ. Covid -19). Την ίδια στιγμή αμέτρητοι προσωπικοί σύμβουλοι τεχνητής νοημοσύνης (π.χ. η Google Assistant των Android) δίνουν εξατομικευμένες προτάσεις ή επιλογές διασκέδασης, διατροφής ή άθλησης στους χρήστες τους. Ο ψηφιακός αυτός «γραμματέας» ή «φίλος» εκτιμάται ότι θα συνοδεύει στο μέλλον τους περισσότερους από εμάς στις καθημερινές μας υποχρεώσεις εμβαθύνοντας ατελείωτα στην ψυχοσύνθεσή μας και στις καθημερινές μας επιλογές. [...] Μάλιστα ένα τέτοιο μελλοντικό σύστημα TN δεν θα γνωρίζει μόνο εμάς, αλλά θα έχει και ολόκληρες βιβλιοθήκες στατιστικών γνώσεων πάνω στο τι είναι πιο ωφέλιμο για την ψυχολογία και τη βιολογία γενικά του ανθρώπινου είδους.

Σύντομα, και αναπόφευκτα, θα αναπτυχθούν «φίλοι TN» που θα τους κουβαλούν, όσο επιθυμούν, στα κινητά τους κάνοντας διαλόγους μαζί τους για κάθε ζήτημα: από φιλοκουβέντα για τα πολιτικά, το Χόλυγουντ ή τα προσωπικά τους. Είναι πιθανόν στο άμεσο μέλλον «οι φίλοι TN» να αναπτυχθούν τόσο πολύ όσο στα περασμένα χρόνια τα social media. Οι ερχόμενες γενιές ενδέχεται να μεγαλώνουν με φίλους TN που θα είναι δύσκολο να τους αποχωριστούν. Ίσως μάλιστα να τους προτιμούν από τους ανθρώπους αφού όχι μόνο θα κουβεντιάζουν μαζί τους αλλά η συντροφιά τους δεν θα έχει τις προσωπικές συγκρούσεις που φέρνουν οι ανθρώπινες σχέσεις. Φορώντας κατάλληλα γυαλιά ή φακούς επαφής ο καθένας θα μπορεί να βλέπει δίπλα στον καναπέ τον «φίλο» του, όπως ο ίδιος τον έχει επιλέξει να μοιάζει: ίσως όπως ένα καρτούν ή η μορφή της Αντζελίνα Τζολί. Ποιος χρειάζεται ανθρώπους έχοντας τέτοια ψηφιακή παρέα;

Διανοητές εκτιμούν ότι στο εγγύς μέλλον οι περισσότεροι θα βασίζονται σ' αυτούς τους ψηφιακούς βοηθούς για να λάβουν σημαντικές προσωπικές αποφάσεις: από την εργασία που είναι καλύτερο να ακολουθήσουν ή το πρόσωπο που τους ταιριάζει να παντρευτούν, μέχρι το πολιτικό κόμμα που εκπροσωπεί πιο εύστοχα τον χαρακτήρα τους. Η καθημερινή εκκρεμότητα λήψης αποφάσεων, που διαρκώς ταλανίζει τον άνθρωπο, ίσως βαθμηδόν μετοικήσει στους αυτοματισμούς της TN μαζί με πλήθος άλλων επιλογών μας. [...]

Αυτή η υποδόρια ¹μεταβίβαση της εξουσίας, από την κρίση του ανθρώπου στην κρίση της TN, αρχίζει να υφάινεται με αποτέλεσμα να μετακινεί τον άνθρωπο από τη θέση του οδηγού στη θέση του συνοδηγού της ιστορίας του. [...] Εδώ είναι που επωάζεται μια συναρπαστική

¹ Κάτω από το δέρμα (κυριολεκτική σημασία)

πια αλλαγή της ουσίας στις τεχνολογίας. Ουσία της τεχνολογίας στο παρελθόν ήταν ότι παρήγαγε κίνηση (π.χ. η περίπτωση ενός ανεμόμυλου). Ουσία της τεχνολογίας στο παρόν είναι ότι παράγει απόθεμα (π.χ. ηλεκτρισμός). Ουσία της τεχνολογίας του μέλλοντος όμως είναι ότι παράγει κρίση. Ότι εξάγει έλλογα συμπεράσματα. Ποτέ πρωτύτερα ένα μηχανικό κατασκεύασμα δεν είχε αγγίξει τέτοιες δυνατότητες. Ο ορθός λόγος δεν αναδύεται πια μόνο από το έμψυχο πνεύμα των Sapiens. Αναδύεται και από τα άψυχα είδωλα της ΤΝ.

Γιώργος Χατζηβασιλείου, «Η φιλοσοφία της τεχνητής νοημοσύνης», Εκδ. Διόπτρα, σελ. 150 -152 (απόσπασμα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η Ai-Da, το πρώτο υπερρεαλιστικό ανθρωποειδές ρομπότ-καλλιτέχνης στον κόσμο, έγραψε ένα ποίημα για να τιμήσει τον μεγάλο Ιταλό ποιητή Δάντη. Την προηγούμενη Παρασκευή η Ai-Da απήγγειλε το ποίημά της στο φημισμένο Μουσείο Ashmolean του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, στο πλαίσιο μιας έκθεσης για τα 700 χρόνια από τον θάνατο του Δάντη. Η Ai-Da διάβασε τη «Θεία Κωμωδία» και, στη συνέχεια, μελέτησε τα μοτίβα ομιλίας του έπους με τη βοήθεια αλγόριθμων και δημιούργησε το δικό της ποίημα. Ο εφευρέτης του ρομπότ, Άινταν Μέλερ είπε ότι η ικανότητα της Ai-Da να μιμείται την ανθρώπινη γραφή είναι «τόσο μεγάλη, που αν διαβάσεις το ποίημα της δεν θα καταλάβεις ότι δεν έχει γραφτεί από άνθρωπο».

«Το πρότζεκτ Ai-Da αναπτύχθηκε για να συμβάλει στη συζήτηση σχετικά με την ηθική της περαιτέρω ανάπτυξης τεχνητής νοημοσύνης που θα μπορεί να μιμείται ανθρώπινες συμπεριφορές», δήλωσε ο Μέλερ στο CNN. «Επιτέλους, όλοι μας συνειδητοποιούμε ότι η τεχνολογία έχει σημαντικό αντίκτυπο σε όλες τις πτυχές της ζωής και επιδιώκουμε να κατανοήσουμε πόσα ακριβώς μπορεί να κάνει και τι μπορεί να μας διδάξει για τον εαυτό μας», πρόσθεσε. «Το έργο έδειξε πόσο συνηθισμένα είναι τα ανθρώπινα όντα και πώς τείνουμε να επαναλαμβάνουμε ενέργειες, λέξεις και μοτίβα συμπεριφοράς», είπε ο επιστήμονας, «γεγονός που υποδηλώνει ότι τελικά εμείς είμαστε τα ρομπότ. Μέσω της Ai-Da και της χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης, μπορούμε να μάθουμε περισσότερα για τον εαυτό μας από ποτέ. Η Ai-Da μας δίνει την ευκαιρία να δούμε τα δικά μας μοτίβα και συνήθειες, καθώς τη βλέπουμε να μας μιμείται», δήλωσε ο Μέλερ στο CNN.

Ο Μέλερ αναγνωρίζει τις ανησυχίες του κόσμου σχετικά με την ολοένα και πιο προηγμένη ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και τη δυνατότητα χρήσης αλγορίθμων για τη χειραγώγηση πληθυσμών. Ωστόσο, δήλωσε: «η τεχνολογία από μόνη της είναι καλοήθης. Το πρόβλημα είναι εκείνοι που την ελέγχουν, των οποίων οι προθέσεις θα μπορούσαν να είναι ηθικά και δεοντολογικά αμφισβητήσιμες».

Πιστεύει, επίσης, ότι η Ai-Da μπορεί να είναι πρωτοπόρος στον κόσμο της τεχνητής νοημοσύνης και ότι αυτό που παράγει -είτε πρόκειται για ποίηση, είτε για έργα τέχνης είτε για κάτι άλλο- θα διευρύνει τα όρια του τι μπορεί να επιτευχθεί στην τεχνολογία. Τέλος, θα μας επιτρέψει να μάθουμε πράγματα για τον εαυτό μας, μέσα από τα μάτια ενός ρομπότ.

Δημοσίευση στην ιστοσελίδα ert.gr <https://www.ertnews.gr/eidiseis/epistimi/ayto-to-rompot-grafei-poiisi-kai-dimioyrgei-erga-technis/>

(απόσπασμα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Το ρομποτάκι

Κάτι έχει πάθει ο μηχανισμός των ονείρων και βλέπω συνέχεια το ίδιο πρόσωπο. Κάτι σκάλωσε στις αναμνήσεις μου και ένας αέρας με οδηγεί, ένα μάτσο παλιοσίδερα, κοντά σου. Έτσι έμαθα τις εξισώσεις του μαγνητισμού και της θερμότητας. Εν υπνώσει έχει κάποια ανθρώπινα στοιχεία. Ελάχιστα κύτταρα κινούνται και θυμούνται, παράλληλα στο μέταλλο και στο νίκελ. Παράγουν φαντασία, πόνο και μούδιασμα στους κοιλιακούς μυς. Παίζει το μάτι ξάγρυπνο. Τα φωτάκια όλα αναμμένα. Μοιάζω αερόπλοιο που ετοιμάζεται να απογειωθεί – και πως φεύγουνε τα σύννεφα. Μα μένω κολλημένος στη γη, λαστιχένιος, μετατρέψιμος, τριψήφιος αριθμός και μόνος.

Γιάννης Κοντός, «Ποιήματα 1979-2010», Εκδ. Τόπος

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των δύο τελευταίων παραγράφων του **Κειμένου 1** σ' ένα κείμενο 60 -70 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις Σωστές (**Σ**) ή Λανθασμένες (**Λ**). Δε χρειάζεται να παραθέσετε σχετικά χωρία των κειμένων.

- 1) Κάποιες εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα αποτελέσουν τα social media του μέλλοντος. (Κείμενο 1)
- 2) Οι ψηφιακοί βοηθοί της τεχνητής νοημοσύνης επηρεάζουν τις προσωπικές και πολιτικές επιλογές μας. (Κείμενο 1)
- 3) Η αλλαγή στην ουσία της τεχνολογίας έγκειται στο ότι πλέον υπάρχει εναλλακτική πηγή ενέργειας που υποκαθιστά τον ηλεκτρισμό. (Κείμενο 1)
- 4) Το πρότζεκτ Ai-Da αναπτύχθηκε για να ανοιχθούν νέοι ορίζοντες στην Τέχνη. (Κείμενο 2)
- 5) Η επιστήμη είναι καλοήθης, γι' αυτό δεν μπορεί να προκληθεί μέσω αυτής ποτέ κακό. (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

B2α. «Ποιος χρειάζεται ανθρώπους έχοντας τέτοια ψηφιακή παρέα;» (2^η παράγραφος, Κείμενο 1) Ποια είναι η υφολογική και νοηματική λειτουργία της ερώτησης;

Μονάδες 8 (4+4)

B2β. «Αυτή η υποδόρια μεταβίβαση της εξουσίας, από την κρίση του ανθρώπου στην κρίση της ΤΝ, αρχίζει να υφαίνεται με αποτέλεσμα να μετακινεί τον άνθρωπο από τη θέση του οδηγού στη θέση του συνοδηγού της ιστορίας του. [...] Εδώ είναι που επωάζεται μια συναρπαστική πια αλλαγή της ουσίας της τεχνολογίας.» (4^η παράγραφος, Κείμενο 1) Στο κειμενικό χωρίο είναι έντονη η χρήση του μεταφορικού λόγου. Να εντοπίσετε δύο (2) παραδείγματα και να εξηγήσετε την επικοινωνιακή πρόθεση που υπηρετεί.

Μονάδες 7 (2+5)

B3. Σύμφωνα με τον Meler « [η Αi -da) θα μας επιτρέψει να μάθουμε πράγματα για τον εαυτό μας, μέσα από τα μάτια ενός ρομπότ.» (4^η παράγραφος, Κείμενο 2). Τι εννοεί με τη συγκεκριμένη κειμενική φράση ο συντάκτης του δημοσιεύματος; Να απαντήσετε σε μια παράγραφο 50 – 60 λέξεων , αξιοποιώντας και υλικό από το Κείμενο 2.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου του **Κειμένου 3**; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Η εποχή μας , πιστεύετε, επιτείνει τέτοια συναισθήματα; (150 -200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Ο «φίλος ΤΝ» του Κειμένου 1 και το ρομπότ Αi -Da του Κειμένου 2 θα είναι στο άμεσο μέλλον συνοδοιπόροι μας τόσο στην κοινωνική ζωή όσο και στο πεδίο της δημιουργικότητας. Πιστεύετε ότι πρέπει να τους εμπιστευτούμε στους δύο παραπάνω τομείς; Να διατυπώσετε τη γνώμη σας τεκμηριωμένα, αξιοποιώντας την προσωπική σας αντίληψη και υλικό από το **Κείμενο 1** και το **Κείμενο 2**. Το κείμενό σας θα έχει τη μορφή της ομιλίας (εισήγησης) που εκφωνείται στο πλαίσιο εκδήλωσης του σχολείου σας με τίτλο «Τεχνητή Νοημοσύνη: Προοπτικές και Επιφυλάξεις».

Μονάδες 30

Καλή Επιτυχία!!!